

OVER HUWELIJKSPOLITIEK EN HABSBURGSE KINNEN

Koen Goeminne
www.vigorclius.be

Een dagje toerist in eigen land spelen vormt de aanzet voor deze bijdrage. Tijdens een boottochtje op de Gentse binnenwateren, vergezeld door 30 Chinezen en legio camera's, vertelde de aanwezige gids over het leven van Karel V (Gent 1500- Yuste 1558). Zijn verhaal nam een aanvang met een summier overzicht van de belangrijkste historische feiten omtrent de keizer. Van de Habsburgse pracht en praal en het verhaal van de stroppe dragers tot de ambigue relatie van de Gentenaren tot deze figuur. Naast een herhaling van de welgekende feiten, niet zoveel nieuws onder de zon dus. Onze gids sloot zijn verhaal af met een weetje. Hierbij vertelde hij dat Karel niet moeders mooiste was en 'that the emperor had some physical problems'. Hij grapte vervolgens verder over de zo prominent aanwezige kin van de keizer: 'In Ghent we call

Afb. 1. Een van de vele verheerlijkende afbeeldingen van de keizer: Karel V en zijn hond door Jakob Seisenegger 1532.

Afb. 2. Schets van de mummie van Karel V in het Madrileense Escorial (Rico de Ortega, 19de eeuw).

it a peerdemuile'. Zo besloot hij op humoristische wijze onze rondvaart. Zijn mopje liet me echter verder nadenken over het waarheidsgehalte van de beroemde 'Habsburgse kin' van Karel V. Wat was de ernst en belangrijker, wat was de oorzaak en de gevolgen van de 'kwaaltjes' waar Karel en andere Habsburgers mee te kampen hadden?

Een idee van de omvang van de afwijkingen krijgen we door een onderzoek uitgevoerd op de mummie van Karel V in de 19e eeuw. (mummie, want het lijk van de keizer werd gebalsemd). Kort na het overlijden van Karel in 1558 werd zijn stoffelijk overschot begraven in het klooster van Yuste. In 1573 liet zijn zoon Filips II deze resten een tochtje van 200 kilometer maken om een nieuwe rustplek te vinden in de kloosterkerk van het Escorial. Driehonderd jaar later werd het graf geopend, waarbij de Spaanse schilder Rico de Ortega schetsen maakte bij wat de onderzoekers te zien kregen. Een mooi zicht was

het niet. Direct viel op dat de mummie gekenmerkt werd door een vooruitstekende kin, gesperde tenen en een klein gestalte. Niet bepaald de kenmerken van een adonis. Een schril contrast dus met de talloze weergaven door portretkunstenaars waarbij Karel wordt afgebeeld als een stralende imposante figuur, denken we maar aan de heroïsche weergaven van de keizer door Titiaan en anderen.

Voor de vraag naar de oorzaak van het veelvuldig voorkomen van (fysieke) afwijkingen bij de Habsburgse dynastie, doen we een beroep op de genetische studie van Gonzola Alvarez (1). Daarin focust hij op de Spaanse tak. Deze regeerde tot 1700 over het Spaanse rijk waartoe ook onze gewesten behoorden. De leden van deze dynastie hielden er een huwelijksstrategie op na die uiteindelijk hun ondergang zou betekenen. Het vorstenhuis Habsburg was meerdere eeuwen het meest prominente en invloedrijkste adellijke geslacht in Centraal-Europa en bracht zo een immens rijk samen. In hun expansiedrift was het samenhouden van het conglomeraat van staten en gebieden prioriteit nummer één. Naast oorlogen was huwelijkspolitiek hierbij een geschikt middel om zonder al te veel bloedvergieten opvolging en expansie te regelen.

Afb. 3. Koning Karel II van Spanje.

Hierbij werden huwelijken binnen de eigen familie niet geschuwd. Herhaaldelijk huwden neefjes en nichtjes met elkaar. Zo vormden de kleindochter van Keizer Karel en de kleinzoon van zijn broer Ferdinand het populaire stel Albrecht en Isabella dat kinderloos bleef.

Het was alsof de evolutie zelf een stokje voor het plan wou steken. Een opeenvolging van dergelijke huwelijken had na verloop van tijd opvallende fysieke deformaties tot gevolg. Eén daarvan was dat na enkele generaties de bij ons regerende Spaanse tak in mannelijke lijn uitstierf. De laatste koning van deze dynastie en het jammerlijke eindresultaat van een jarenlange inteelt was Karel II (1665 - 1700, afb. 3). Om de nummering goed te begrijpen, moet je weten dat zijn voorvader keizer Karel V, alias Charles Quint, in Spanje regeerde als koning Karel I.

Deze Karel II was geestelijk en lichamelijk gehandicapt en werd slechts 35 jaar oud. Alle typisch uiterlijke kenmerken van het huis Habsburg waren in hem overdreven vertegenwoordigd. Zo stak zijn onderkaak zo ver uit dat hij zijn tanden niet op elkaar kon krijgen (wetenschappelijke term: prognatia inferior; in het Nederlands 'wuit'). Hij had een vervormd hoofd en zijn tong was zo volumineus, dat hij nauwelijks kon spreken. Karel had slechts één uitwendige testikel (in de balzak ingedaalde teelbal) en lopen kon hij ook maar met moeite. Op 35-jarige leeftijd was hij verlamd, epileptisch, tandeloos en slechtziend. Als klap op de vuurpijl werd hij in 1698 ook nog eens doof. Zijn beide huwelijken bleven kinderloos. Volgens het toen gebruikelijke erfrecht hield de roemruchte dynastie in de lijn van Karel V en zijn zoon Filips II dan ook bij de dood van Karel II in 1700 op te bestaan.

De ene zus van Karel II huwde met Leopold I van de Oostenrijkse Habsburg-tak, de andere met de beruchte Louis XIV. Deze laatste, jarenlang ervvijand van de Habsburgers, liet meteen zijn rechten gelden. Zijn eisen werden gecontesteerd door een machtige alliantie van vooral Engeland, de Bataafse Republiek en Pruisen en dit resulteerde in de Spaanse Successieoorlog (1701 - 1713) die onnoemelijk veel leed bracht. Na de oorlogsjaren werden onze gewesten toegewezen aan de Oostenrijkse tak.

Noot

- 1 Gonzalo A (2009), The Role of Inbreeding in the Extinction of a European Royal Dynasty. In: PLoS ONE, 4 (4).
<http://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0005174>